

Életet vagy szuverenitást?

A nemzeti szuverenitás halálfeltétel. A nemzethalál feltétele. Is. Az, hogy az önérdekű országpusztítás, szabadságpusztítás fedőfogalmai közül a szuverenitás emelkedett most ki, kiváló lehetőség arra, hogy a hazánál szélesebb keretben értelmezzük, ami velünk történik.

A nemzetállami szuverenitás ugyanis nem Magyarországon, hanem a földgolyón van halálra ítélve. Mivel maga az emberiség van halálra ítélve, ha a nemzetállami kereteket nem törli szét olyan, államok fölötti szuverenitás, amely az emberiség közös sorskérdéseivel szembe tud nézni, és azok kezelésére esélye van.

Nem az a fő kérdés, hogy Magyarországnak lesz-e és mikor demokratikus kormánya. Ez csak alkérdése annak a főkérdésnek, hogy az államok fölötti szuverén, a fő szuverén, a globális szuverén demokratikus lesz-e vagy diktatórikus, illetve egyáltalán létrejön-e addig, ameddig az emberiség létfeltételeit fenyegető veszélyek még kezelhetők.

A szuverenitás meséje nem rólunk, magyarokról, hanem rólunk, emberekről szól. Nem a szabadságunkat, a jogállamunkat, a demokráciánkat fenyegeti (csupán), hanem a létünket. Magyarország kormánya nem a nemzeti szuverenitás szuverén hirdetője, hanem a nemzeti szuverenitást hirdetőik internacionáléjának hazai kirendeltsége.

Ez az az alkalom, amikor újra elő kell vennünk a tudomásom szerint

legmagvasabb művet, amit magyar szerző a szuverenitás kérdéséről írt: „Kísértet járja be Európát, a szuverenitás kísértete. Visszajáró kísértet. Már csak akkor jön, ha hívják. Ha azt hiszik, szükség van rá. Ő fogja majd megmenteni a globális óceán hajótörötteit, a pénzügyi mankók után kapkodó, fuldokló nemzetállamokat...” Így kezdődik ez a bő évtizeddel ezelőtt Pozsonyban megjelent mű (Szilágyi Ákos: *A szuverenitás fantomja avagy a képzelt hely*, Kalligram, Bratislava, 2012, 480 o.)

(Jelen dolgozat szerzője most kivételesen úgy tesz, mintha elfogadná a nemzetállam fogalmát, holott a magyarság – és még számos más nemzet – számára történelmileg kötelező nemzetfogalom szerint nemzetállamok nincsenek. Azon nemzetfogalom szerint vannak, amely egy állam állampolgárainak összességét tekinti nemzetnek származásuktól és egyéb identitásuktól függetlenül. Ilyen például az amerikai nemzetfogalom, amelybe az Egyesült Államokban élő olaszok, hispanók, indiánok, magyarok stb. beletartoznak, az USA határain kívül élő angolszászok pedig nem. Magyarok számára olyan nemzetfogalom, amelyből a Magyarországon kívül élő magyarok nem tartoznak bele, elképzelhetetlen. Az államok pedig soha nem hátrárolhatók el úgy, hogy a számunkra adott nemzetfogalom szerint a nemzet minden tagja beleférjen, és csak azok. A nemzetállam fogalma

tehát a mi nemzetfogalmunk szerint egy többség elnyomó, erőszakos pretencióját és más nemzethez tartozókkal, más államokkal, illetve azok polgáraival szembeni hatalmi igényeit jelenti. De ezt most zárójelbe tettük, mert ennek a vitának a folytatása itt és most kevésbé fontos, mint a Szilágyi Ákos könyve alapján tárgyalható kérdések.)

A könyv kiindulópontja az, hogy a világot leginkább uraló globális gazdasági erők úgy fújják el a nemzeti szuverenitásokat, ahogy akarják, illetve akkor is elfújják, ha tudatosan nem akarják. Mert azok határozzák meg a nemzetállamok hogylétét, egyáltalán a létét. Ha a nemzetállam nem úgy táncol, ahogy ők füttyölnek, akkor azt a nemzetállamot kitáncoltatják a világ gazdaságból, vagyis a világból. Aki a nemzetének rosszat akar, az a nemzeti szuverenitást hirdeti. „...a világ úgy néz át és úgy megy keresztül a nemzeti szuverenitásokon, mint a füstködön.” A nemzeti szuverenitás fantomja arra jó, hogy egy állam problémáinak a belső okait elfedjék, azokat a külső gonosz erőkben, összeesküvőkben, áskálódó szomszédokban, világhatalmakban keressék, s a valóságos külső okokat is félreértelmezzék. „Ezért aztán még mélyebbre sodród-
nak bele a válságba, még feltartóztathatatlanabb lesz szétesésük és hanyatlásuk. Nincs nemzetellenesebb ideológia és politikai gyakorlat ma a szuverenizmusnál.”

Az alapprobléma valóban külső: mégpedig az, hogy a globális gazdasági erők fölött nincs hatékony politikai kontroll, amely ezeknek az erőknek a működését az emberiség hosszabb távú létérdekeinek, köz-

javának, az iszonyatos szociális és egyéb egyenlőtlenségek csökkentését követelő közérdeknek alávetné. A nemzeti szuverenitás hirdetői éppen ilyen politikai erő, egy államok feletti szuperszuverenitás létrejötte ellen harcolnak. Minden lépést a nemzetük elleni merényletnek tekintenek, amely ebbe az irányba vezet. Ezért igyekeznek minél kevésbé tudomást venni azokról az ökológiai és szociális létkérdésekről, amelyek egy ilyen szuperszuverenitás létrehozását parancsolják. Ezért tapadnak hozzá a klímatagadók, a Covid-tagadók és a hozzájuk hasonló félnótások a nemzeti szuverenizmushoz. (Persze öngyilkos antiglobalista ökopolitika is létezik.)

A világ problémái jelentkeznek minden ország belső életében, gazdasági, ökológiai, társadalmi viszonyaiban. A világ problémáit kezeli minden ország, amikor belső ügyeit intézi. Következésképpen minden ország belügyei a világ ügyei, ezért a belügyekbe való be nem avatkozás doktrínája az egybeforrott világban fenntarthatatlan, mert magát a világot teszi fenntarthatatlanná.

Az emberiség története az egyre nagyobb léptékű integrációk története. Vagyis a globalizáció története. E történet egyik szakasza volt a nemzetállamok kialakulása, az azok által végrehajtott homogenizáció, centralizáció, mélyebb állami-társadalmi-kulturális integráció. Ennek a szakasznak a végén, a nemzetállamok történetének végén vagyunk, a személyes szuverenitás és a nemzetállamok fölötti, alatti egységek felszabadulásának küszöbén, a vészes utóvédharcok korszakában. Amelyben az a vészes, hogy megakadályozhatja az átmenetet

abba a korszakba, amely a történet folytatását lehetővé teszi. Ha ezek az utóvédharcok sikeresek lesznek, akkor a történelemnek valóban vége lesz. Nem ott, ahol Hegel, Fukuyama és mások gondolták, hanem ott, ahol az emberiségnek magának lesz vége. Ez az utóvédharc nem egészen úgy áll most, mint állt akkor, amikor ez a könyv a 2008-ban kitört gazdasági válság árnyékában és az Orbán-rezsim kezdetén megíródott.

Szilágyi már 2011-ben ráhányt az Orbán-rezsimre minden minősítést, amely az ellenzéki közvéleményben és a közvélemény-formálók körében fokozatosan rakódott rá. Ezeket pedig abból vezette le, hogy szuverenizmus tekintetében Orbán Európa élére tört: „...az európai szuverenitások futóversenyében Magyarország lett az első. [...] Igaz, hogy Magyarország a régió gazdasági éllovasából két évtized múltán sereghajtója lett, de szuverenitási sereghajtójából 2010-től éllovasa. Az éllovasság pedig azt jelenti, hogy a magát a nemzettel azonosító szuverén szuverenitása tartalmának tekinti, hogy azt tegyen, amit akar, „szuverénül semmibe vegye annak az államközi integrációnak a normatív politikai és jogi rendjét, amelyhez önként csatlakozott; szuverénül forradalomként értelmezzen egy sima választási győzelmet, és ennek nyomán szuverénül felszámolja a jogállamot, a demokratikus rendszert pedig autokratikusra cserélje; szuverénül szűkítse az emberi, állampolgári, sőt még a magántulajdonosi jogokat is...; szuverénül maga alá rendeljen mindent, ami eredetileg arra szolgált, hogy a szuverén államhatalom ellenőrzője és egyensúlya legyen: sajtót, alkotmánybíróságot,

központi bankot, bíróságokat, független szakmai intézményeket, érdekvédelmi szervezeteket.”

Szilágyi 2011-ben úgy vélte, hogy a globális gazdasági erők kontrollálatlanságából eredő gazdasági világválság még javában tart, és „2011 végén ott tart már, hogy politikások és gazdasági szakemberek az euró fennmaradásáért küzdenek és az egész euró-zóna, vele pedig az Európai Unió szétesését latolgatják.” „A jelenlegi globális válság vagy globális katasztrófába torkollik..., vagy pedig elősegíti a globális jogi rendszerek, a valóságos politikai és gazdasági döntéskörrel felruházott nemzetek fölötti hatalmi intézmények megszületését.” Ennek az esélyét azonban éppen az csökkenti, hogy a 2008-as válság „szuverenista-globalista ellenhatást szült, ami a nemzetállam visszaerősödését, főként az állam gazdasági szerepvállalásának, pénzügyi intervencionalizmusának forszírozását, az állami erőforrások bővítését és koncentrálását, helyenként hatalom koncentrációt és erőteljes visszaállamosítási hullámokat generált”, noha a nemzetállamok szuverén szabályalkotása és kontrollja csak elfedi és növeli a válságot.

Nos, a válság elmúlt, nem torkollott globális katasztrófába, pedig nem születtek a meglévőknél számottevően erősebb nemzetek fölötti hatalmi intézmények. A válságot követő konjunktúra pedig éppenséggel megerősítette a nemzeti szuverenitásoknak az EU-n élősködő bajnokait.

Azóta már két másik világválság is túl vagyunk.

Szilágyi feltételezte, hogy az EU politikai és jogi rendjét semmibe vevő, az államközi integrációt tagadó államokat kilöki a semmibe,

vagy legalábbis a perifériára. Az elmúlt évtizedben kiderült, hogy erre az EU politikai és jogi rendje nem alkalmas, mert a konszenzusos döntéshozatalban a jogi és politikai rendet tiszteletben tartó államok döntésképtelenek az azt semmibe vevőkkel szemben.

Az államok fölötti szuperszuverén szerepét a szovjet blokk összeomlásáig az Egyesült Államok és a Szovjetunió töltötte be, de nem az emberi világ fenntarthatóságának szempontjai szerint. Már csak azért sem, mert a hidegháború időszakában az emberek földi életét alapvetően veszélyeztető tényezők még nem voltak annyira nyilvánvalók és főleg nem voltak annyira előtérben, mint az utóbbi évtizedekben.

Ők ketten voltak a de facto szuperszuverének, miközben a de jure szuperszuverén ENSZ a két de facto szuperszuverén és szövetségesek csatájának színhelye lett, és a nagyhatalmak vétőjoga által ez a küzdelem az ENSZ cselekvőképességét jelentős mértékben megbénította és megbénítja ma is, mert a vétőjog nem tűnt el a szovjet blokkal.

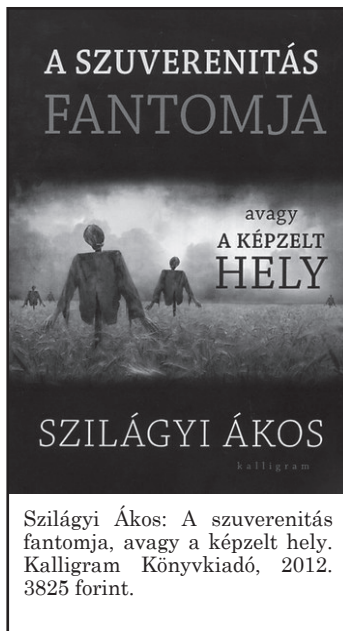
Szilágyi azt feltételezte, hogy Oroszország nem igyekszik visszaszerezni a szuperszuverén pozícióját, hanem arra törekszik, hogy beilleszkedjen a globális világba, és kihasználja azokat a gazdasági lehetőségeket, amelyek ezzel megnyílnak a számára. Putyin pedig ennek

érdekében szilárdítja meg a rendet a káoszba sodródott országban. „Nem mindegy, hogy a posztszovjet Oroszország általános decivilizálódásának trendjét megtörő állami rendteremtés mire irányul: a liberális piacgazdaság és ezáltal a globalizáció jogi, pénzügyi, politikai feltételeinek (befektetések biztonsága, világos

és szavatolt játékszabályok, pénzügyi stabilitás) megteremtésére vagy az állami termelés mód, a szuverén diktatúra felújítására, a globalizálódási folyamat szuverén megtörésére? Egyelőre minden jel arra vall, hogy Oroszország a globalizáció útját választotta...” Putyint Szilágyi az orosz Ata Türknek nevezte, „dolgószobája falán ma is a Nagy Civilizátor, I. Péter portréjával”.

Hát ez nem jött be. Az Ukrajna ellen háború kitörése után Szilágyi is megállapította a *24.hu*-nak adott interjújában: „Oroszország lenullázta önmagát, lenullázta az egész, Nagy Péter óta tartó, ellentmondásos, orosz módra, de mégiscsak európai mederben haladó modernizációját.”

A szuperszuverén szerepéről lemondó, a globalizációba gazdasági érdekeit tekintve betagozódó nagyhatalomnak tettelezte Kínát is Oroszországgal együtt: „A mai Oroszország kétlelkű: a tegnapi superhatalmi dicsőség emléke nem hagyja nyugodni, ugyanakkor sokkal közelebb áll a kínai modellhez: lehetőleg minél inkább kimaradni a jelentős anyagi

áldozatokkal járó nemzetközi katonai konfliktusokból és a lehető legtöbbet kihozni a gazdaságból, ami Oroszország esetében egyelőre a nyersanyag-eladásokból befolyó profit maximalizálását jelenti.”

Kérdés, hogy Kína mennyire és meddig követi a „kínai modellt”. Hiszen Kína pragmatikus, más politikai rendszerek befolyásolását nem igénylő stratégiájának példajaként bukkan fel Hongkong is: a „Kína fennhatósága alá visszakerült Hongkong esete mutatja, a különleges övezet az anyaországtól teljesen eltérő politikai rendszerét is megőrizheti...” Ezt is megcáfolta az elmúlt évtized.

„A háború privatizálása” című fejezet alaptétele az, hogy az államközi háborúk korszakát a magánháborúk korszaka váltotta fel. „Miközben az államok közötti háborúk száma nagymértékben csökkent, a magánháborúk száma ugrásszerűen megnőtt.” A fennálló rendszer elleni belháborúkba, szeparatista háborúkba, terrorista akciókba hal bele a háborús áldozatok nagy többsége, immáron 80 százalékban civilek.

Az Ukrajna elleni háború – a Cseccsenföld elleni belső „civilizatorikus” háborúval ellentétben – ezzel a folyamattal megy szembe. Ez a két állam között zajló, de a világot megmozgató háború nem változtatta meg azt az európai közérzületet, amely a háborút annak konkrét jellegétől, céljától függetlenül, általában utasítja el, és igen erőteljesen „vonakodik” az élet feláldozásától bármilyen cél érdekében, bármilyen ellenséggel szemben. Amennyire egyértelmű volt 2022 februárjában, hogy Oroszország agressziójával a demokratikus világnak kell szembeszegülnie,

annyira egyértelmű volt az is, hogy ennek a háborúnak az árát emberéletben, országpusztulásban Ukrajnának egyedül kell megfizetnie. Immáron a hadászati eszközökkel megfizethető árat is egyre kevésbé hajlandók fizetni a kormányok, a választópolgárok pedig még kevésbé.

A háború árnyékában pedig – kivált annak akárcsak relatív sikerére esetén – felépülhet ismét egy ellenszuperszuverén immáron Oroszország és Kína együttes erejével, amely Magyarországnak alternatív csatlakozási lehetőséget kínál. Orbánon nem fog múlni.

A háborúk változó jellegét taglaló fejezetben előkerül Izrael libanoni akciója is a Hezbollah ellen: „Senki sem vitatta, még a közel-keleti arab államok többsége sem, hogy a Hezbollah provokációja és agressziója elégséges ok egy olyan katonai ellencsapáshoz, amely a dél-libanoni határsávot megtisztítja a Hezbollahtól, ha már erre sem a libanoni kormány..., sem pedig nemzetközi erők nem voltak képesek és nem voltak hajlandók. De az, hogy »Izrael támadást indít a Hezbollah ellen – mint annak idején Tony Blairé külügyminisztere, Jack Trow egy londoni muszlim lapnak adott interjújában mondta – nem jelentheti azt, hogy légicsapásokat mérhet Libanon civil lakosságára.«”

Az ilyesféle kritikákra Izrael azt válaszolta, hogy egyáltalán nem akarnak csapást mérni a civil lakosságra, olyannyira nem, hogy fel is szólítják őket, hagyják el azokat a körzeteket, épületeket, kórházakat, amely alatt a Hezbollah vezérkara, arzenálja, fegyveresei rejtőzködnek. „A probléma csak az..., hogy ahol

szüntelenül potyognak a digitalizált pontossággal célba vett objektumokra az okos bombák, ott hullanak a buta civilek.” A szerzőnek akkor az volt a véleménye, hogy amíg a bombák nem lesznek olyan okosak, hogy leérkezvén a robbanás előtt körülnézzenek, arrébb tessék eljé a civileket, vagy visszazálljanak a helyükre, ha civil áldozatok nélkül nem robbanhatnak föl, addig „meg kell tartóztatnia magát az agresszió áldozatának... az okos bombák mégoly pontos hajigálásától..., mert ezzel többet árt, mint használ, több értéket pusztít el, több véltlen embert öl meg, mint amennyit megvéd.”

Kérdés, mennyire áll ez még egy olyan támadás után, amely október 7-én Izraelt érte, másrészt abban az esetben, ahol nem kontaktus nélküli háború folyik, nem olyan okos bombákkal, viszont sokkal több áldozattal.

A Hezbollah ma mindenesetre nagyobb katonai erőt képvisel, mint egy-két évtizeddel ezelőtt, és tízszer akkorát, mint a Hamász.

Ami mármost a másik szuperszuverént, az Egyesült Államokat illeti, a világ nem nélkülözheti a globális kényszerítő hatalmat, mert különben elszabadul az immár nem elsősorban államokhoz kötődő erőszak, és eluralkodik a káosz. Kényszerítő hatalommal az ENSZ gyakorlatilag nem rendelkezik, más globális kényszerítő hatalom nem jött létre, ezért „a globálisan létfontosságúvá vált kényszerítő hatalom szerepét a világ egyetlen tényleges szuperhatalma, az Egyesült Államok tölti be, részben mert *kénytelen* betölteni, részben mert *érdeke* betölteni. *Kényszerűség és érdekeltség ez esetben elválaszthatatlanok egymástól.*” (Kiemelés az

eredetiben.) Ugyanis Amerika „képtelen megvédeni magát a káosztól anélkül, hogy a globalizált világ egészét is megvédené”.

E mondatok Barack Obama idejében íródtak. George W. Bush után és Donald Trump előtt. Bushról ezt olvassuk: „Az Egyesült Államok Obama előtti elnökének túlfűtött tettekéssége, a jó cél által szentesített rossz eszközök gátlástalan használata, fundamentalista politikai retorikája, egyes nagy politikai világlátások türelmetlen felpörgése és szégyenletes manipulálása mindenesetre a birodalmi hübrisz elszabadulásának aggasztó jeleit vetítették előre.”

De hát mi volt Bush Donald Trump-hoz képest, aki maga volt (és lesz?) az elszabadult hajóágyú, a jogállam esküdt ellensége, köztörvényes bűnöző, aki hazája demokratikusan megválasztott, legitim törvényhozására uszítja rá ölni is kész csócselékét? Kerülhet-e nála rosszabb kezekbe a globális kényszerítő hatalom? Nem beszélve arról, hogy mennyi kudarc hiteltelenítette már ezt a globális kényszerítő hatalmat az elmúlt negyedszázadban Líbiától Afganisztánig?

De nem a személyi esetlegesség itt a lényeg, hanem a normális közép elfogyása az Egyesült Államokban a trumpizált republikánusok és a demokraták nagyra nőtt antiliberalis, szocialista szárnya között.

És ha mindez másképp lenne, akkor sem „kétséges, hogy a korlátlan hatalom politikailag és erkölcsileg megrontja birtokosát. [...] Ha a tényleges szuperszuverén – Amerika – nem képes... világhatalmának önkorlátozó megosztására, a globális politikai szereplőknek e hatalomban való »meghívására«, akkor az

erőszakos és dolyfős világhatalom birodalmi hübriszével csakugyan a végzetet szabadíthatja magára és a világra is (úgy tűnik, az ifjabb Busht követő Obama elnök és politikai kísérete ezzel tisztában is van).”

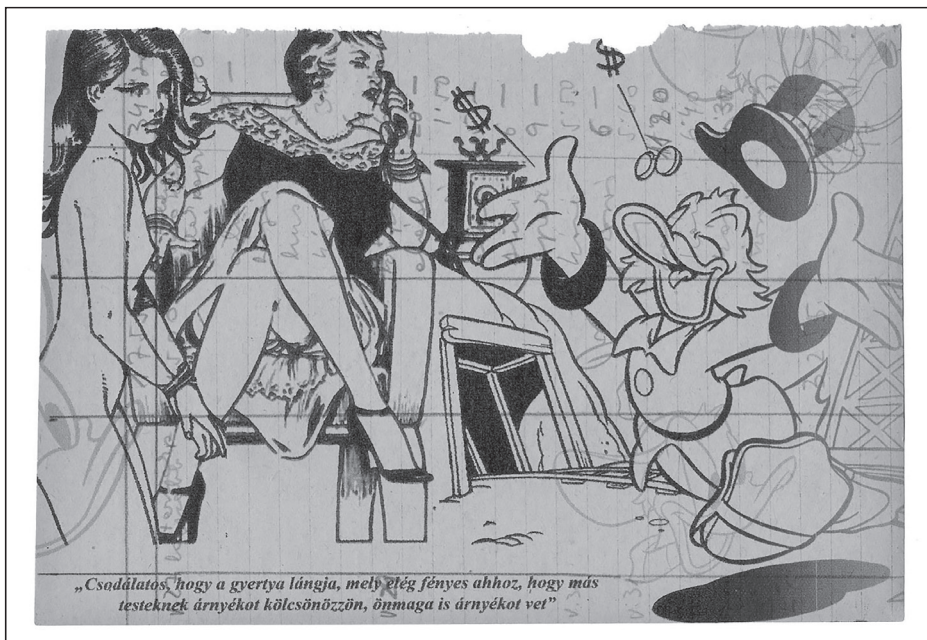
Ó, Obama... Régi szép idők...

Röviden: vagy a demokratikus, föderatív világgöztársaság, vagy a dögvész. És mennyivel csökkent egy évtized alatt az előbbi esélye, amely amúgy sem volt olyan kecsegtető!

Mindennek a fényében (árnyékában) nézzünk rá a mai magyarországi ellenzékre. Van annak egy része, amely a liberalizmussal, kapitalizmussal, globalizmussal együtt utasítja el az egész rendszerváltás utáni korszakot. Van annak egy másik része, amely a 2010 előtti rendszer restaurációjában gondolkodik. Ez a jobbik rész természetesen. Ennek a politikájában benne van legalább az

európai integráció erősítése, az Európai Egyesült Államok igenlése. Ha a neonáci pártot nem soroljuk az ellenzékhez, akkor legalább azt mondhatjuk, hogy az utóbbi részt alkotják a legerősebb ellenzéki pártok, a DK és a Momentum.

De hol vannak még ők is és maga a demokrata értelmiség is attól, hogy ebben a globális keretben értelmezzék a haza gondjait, hogy ezt a közbeszéd fókuszába vigyék?! Hiszen minek kellene oda kerülnie, ha nem az emberiség túléléséhez szükséges alapfeltételeknek?! Ehhez képest van-e periférikusabb gondolat a mai magyar nyilvánosságban, mint a demokratikus, föderatív világgöztársaság?! És vajon mennyien válnak ki ennek hívei közül, ha eszükbe jut, hogy Izrael szuverenitása is ennek az államok feletti szuperszuverenitásnak a kényszerítő hatalma alá rendelődne?!

„Csodálatos, hogy a gyertya lángja, mely elég fényes ahhoz, hogy más testeknek árnyékot kölcsönözzön, önmaga is árnyékot vet”